

A web 2.0 dióhéjban

Krisko Edina

Gábor Dénes Főiskola, krisko@gdf.hu

Mi ez? Miben hozott újat? Mik a legvonzóbb jegyei és mik a veszélyei? Csak most kezdjük mindezt szisztematikusan áttekinteni, hiszen a terület harmatfriss, a fejlődés megállíthatatlan, a tanulnivalónk rengeteg. Web 2.0-ról szólva napestig sorolhatnánk a kutatások fő irányait, a tudományos érdeklődés mozgatórugóit, de e helyütt elégedjünk meg az oktatásban megmutatkozó vagy abba beépíteni érdemes vonzatainak rövid, vázlatszerű áttekintésével.

Mi ez?

Mondanom sem kell, természetesen egy webkettes alkalmazás adja meg az első valamire való választ, méghozzá a mindannyiunk számára ismert wikipedia. Azt írja ugyanis, hogy a webkettő nem más, mint *a második generációs internetes szolgáltatások gyűjtőneve*, amelyek elsősorban közösségekre épülnek. Lényegi vonásuk a tartalom megosztása, illetve közös előállítása és (kölcönös) véleményezése. [1] Interakció alapú tehát annyiban, hogy többek akciói és reakciói építik, tartják fenn és hoznak létre új minőségű ismereteket. Az alkotás, fogyasztás, ismeretszerzés, tudáskumulálás és kommunikáció korábban nem ismert demokratizmus valósul(hat) meg általa. (Természetesen a számítógép és internetpenetráció szabta korlátok között.)

A webkettőt úgyis emlegetik, mint az *együttműködő, írott és olvasott web korszaka*, szemben a korábbi web 1-gyel, amikor a felhasználó még zömében passzív befogadó szerepéből csak ritkán lépett ki, hogy megtörje az információáramlás egyirányúságát.

Miben hozott újat?

Elsősorban a tartalom előállításában, amennyiben a szerver tulajdonosa (üzemeltetője) csak a keretrendszert biztosítja, a tartalom a netvándorok keze nyomát és kommunikációs hajlandóságainak jegyeit viseli. Az információk közreadása, megosztása, ajánlása mindig nyitás egy, a jövőben (interakciókban) formálódó közösség és közösségi lét felé. Ennek alapja egy közös vagy megosztott, folyton épített és folyamatosan reflektált tudás, amely köré, mint látni fogjuk, vétek az oktatást nem szervezni.

A webkettő erényei közt tartjuk számon a több szempontú egyidejű címkézésen (tagging) túl, hogy a társadalmi mobilitás esélyét megnöveli, átfogalmazza a marketing slágertermék elvű szemléletét, közelebb visz a rétegigényekhez, és a participáció élményét mind szélesebb rétegeknek nyújtja.

Tipikus webkettes szolgáltatások

A tipikus webkettes szolgáltatások közé sorolhatk a közösségi oldalak (iwiw, myvip, MySpace), képmegosztó oldalak (Indafotó, Open Photo Project), videomegosztó portálok (YouTube), blogok és wikik, fórumok, aukciós oldalak, RSS és kapcsolódó szolgáltatások, közösségi zeneszajtók, virtuális világok, on-line térképalkalmazások stb.

Közös jellemzőjük - Tim O'Reilly szerint [2] – hogy a közös platform a web, hogy hajtóerejük az adat, részvételen alapul a tervezésük, hogy komponensalapú a fejlesztésük, és hogy szervezeti struktúrájuk laza.

E-learning és Web 2.0 – Mit? Mire? Hogyan?

Az alábbiakban azok a lehetőségek kerülnek tárgyalásra, amelyek új utakat kínálnak az e-learningben és/vagy amelyek az ILIAS keretrendszerben is jól alkalmazhatóak.

Az egyik legelterjedtebb szolgáltatás a **blog**, vagy webes napló, amely a közölt tartalmakat a személyesség jegyeivel ruházza fel, miközben szelektál (főként tematikus vagy szakmai naplórás esetén) a fellelhető információk között, legyenek azok bár a weben vagy weben kívül elérhetők. Mondanunk sem kell a blogok igazi webkettes jelentősége a körjük szerveződő közösségekben, a „kommentelők” aktivitásában, vitakészségében, kritikai érzékében van. Az oktatásban is a hallgatók kommunikációs és vitakészségének fejlesztésében lehet kiemelt szerepe, amennyiben alkalmas szakmai kérdések megvitatására, kereszthivatkozások útján történő irodalmi ajánlásokra, futó projektek, kísérletek stb. naplózására is. Illetőleg, ami a hozzáadott értéket jelenti, különösen fontos annak említése, hogy a blog a hallgatókat személyes állásfoglalásra bírhatja, ami úgy vesszük észre, az oktatás fájó hiányainak egyike.

A **wikik** webalapú, döntően szöveges enciklopédia projektek, háttérükben valamilyen második generációs szociális szoftverrel, amelyek a honlap-tartalom szerkesztését is lehetővé teszik. A projektekben többnyire önkéntes a részvétel. Új oldalak nyithatók, a már elkészültek módosíthatók, illetve kiegészíthetők. Ahol a vélemények strukturáltabb megjelenítése szükséges, a fórumok szerepét is átvehetik a wikik. Nem kell feltétlenül enciklopédiakén működniük, bár az egyes tudományterületek művelői erre különösen alkalmasnak találják. Lásd pl.: Kommunikációtudományi Nyitott Enciklopédia. [3]¹

Emellett mindinkább terjedőben vannak az üzleti wiki alkalmazások is, hogy a közös projekteken dolgozók másoktól elzártan dolgozhassanak ugyanazon a dokumentumon, számos háttér információval kiegészítve adott munkadokumentumot. Mindinkább az aktív közösségi hálózatok lesznek a naprakész informáltság és gyors közösségi (ezáltal hatékony) fellépés zálogai. Kiválóan alkalmas tehát munkaközösségek létrehozására, tudásmenedzselésre.

Címkézés (tagging)

A hagyományos osztályozási kategóriákkal szemben itt egy dokumentum több kategóriába is bekerülhet. A címkézés önkéntes, nem szakértői besoroláshoz kötött, hiszen mindenki a maga megítélése szerint felülírhatja egy újabb címkével mások címkeit. Attól, hogy a webkettő az informatika címkét viseli, még a megszállott internetező berakhatja a 'saját hobbi' címszava alá az ilyen tárgyú dokumentumokat. Ez tehát a katalogizálás egy új, flexibilis formája, ahol a szakértők hozzáértését felváltja a laikusok bölcsessége, illetve a tömegek bölcsessége, sőt a tömegekkel szemben az egyének szubjektív ítéletalkotása.

A címkézés a fő erőssége például a del.icio.us szolgáltatásnak, amely on-line internetes könyvjelző-gyűjtemény, de nagy segítségünkre van ez a technika a fotomegosztó oldalakon is.

Videomegosztás

A videomegosztás az egyik legnépszerűbb webkettes szolgáltatás. Humor, agresszió, intimitás és számos más emberi tulajdonság és késztetés egyvelege jelenik meg ezeken az oldalakon. Amatőr videóktól profi előadók videoklipjein keresztül megtalálható itt minden. A felkerülő tartalmak pedig vonzzák a kommentárokat, válaszokat és viszontválaszokat (természetesen

¹ A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi karának Nyelvtudományi Doktori Iskolája például a kötelezően választható kurzusok közé felvette ennek a wikimitációnak a szerkesztését. A hallgatóknak szócikket kell írniuk a kurzus keretében, illetőleg mások által már megírt szócikket kell lektorálniuk. Ezzel kívánják elősegíteni egy egységes(ebb) szakterminológia kidolgozását a kommunikációs szakma számára.

újabb és újabb videók formájában legtöbbször). Mondanunk sem kell, a leghíresebb a YouTube.

Térképek

A on-line térképszolgáltatások által mára az egész világ lefedetté vált térképekkel és műholdképekkel, igaz, változó felbontásban és változó minőségben. Képesek vagyunk már a karosszékben ülve körsétát tenni a Central Parkban (<http://www.virtualnyc.com/>), szállásehetőségeket ajánlani a barátainknak vagy bármely érdeklődőnek, kapcsolatot kiépíteni mindazokkal, akik rendszeres látogatói kedvenc éttermünknek, véleményezhetjük és bemutathatjuk az adott várost, ahol már jártunk (<http://www.ittvoltam.hu/>). Ezáltal az egyes térképrészletekhez személyes, új tartalmak (élmények, leírások, úti beszámolók stb.) tapadnak hozzá.

Közösségek

Egyre nagyobb számban vannak jelen a weben a kimondottan közösségépítő célzattal létrejött oldalak, szoftverek, mint a MySpace, Myvip vagy az Iwiw. Személyes kapcsolaton alapulnak, meghívásos rendszerben működnek, tehát a résztvevők közötti személyes kapcsolat eleve (majdnem mindig) adott. A felület kedvez a legkülönbébb felhasználói csoportok létrehozásának, hiszen fórumlehetőséget kínál, méri a rendszerbe belépők hangulatát, (ha azok hajlandók erről nyilatkozni) s képi illetve videotartalmak megosztására is lehetőséget nyújt. Hosszú évek óta nem látott barátok felkeresésére, osztálytalálkozók szervezésére, de a legkülönbébb programajánlatok számára is teret biztosít, és még számos más lehetőséget nyújt a közösségépítés égisze alatt. Felvetődik persze a kérdés, hol lehet az ilyen közösségekbe való belépés határa, hány oldálnak lesz valóban aktív felhasználója az, aki 10–12 ilyen közösségbe is meghívást kap?

E-portfólió [4]

Az 1980-as évektől indult el hódító útjára elsősorban az angolszász oktatásban. Míg általánosságban dossziét, meghatározott szempontok szerint összeállított dokumentumcsomagot jelent, addig az oktatásban a diák munkáinak azon gyűjteménye, amelynek célja az önálló tanulási folyamat segítése és az értékelés megalapozása.

Tanulási/oktatási szempontból kiemelt jelentőségét azáltal nyeri, hogy elkészítése aktív folyamat, tanár és tanuló együttműködésén alapuló rendszeres és módszeres munka. Az e-portfólió alkalmas arra, hogy a tanuló önreflektíven viszonyuljon a tanulási tevékenységhez, fokozatosan elköteleződjön a tanulási folyamat sikere mellett.

Az e-portfólió alkalmas minden olyan dokumentum egységbefoglalására, amely kapcsolódik a tanuló képzéséhez, legyen szó akár szöveges feladatokról, tanulmányokról, megírt cikkekről, elkészített prezentációkról vagy értékelésekről, de bele kerülhetnek tanulási naplók, kérdőívek, egyéb fejlesztő anyagok.

A képzésen túl pedig életút-reflexiók, önéletrajz is vagy akár fotoalbum is belekerülhet, hiszen ott van lehetőségként a multimédia alkalmazása a megjelenítésben, bármikor aktualizálható, másokkal megosztható vagy archiválható. Egyre inkább elvárás lesz, hogy tanulmányaik végeztével a hallgatók rendelkezzenek e-portfólióval, s ennek birtokában lépjenek az álláspiacra.

Gyűjtőoldalak

A gyűjtőoldalak arra szakosodtak, hogy a webkettes szolgáltatások szájtajait összegyűjtsék, és strukturáltan publikálják. Ilyen például a 100 legjobb webalkalmazást összegyűjtő oldal, <http://www.webware.com/html/ww/100/2008/winners.html>, amelyen természetes a webkettes

tartalmaknak is szép csokra található meg, vagy a magyar vonatkozású <http://web2.lap.hu/>. Ebbe a csoportba illeszkednek még az olyan katalogizáló oldalak, mint a Sacred Cow Duna vagy a Museum of Modern Betas vagy a Google Maps.

Web 3.0

A szemantikus webként is emlegetett harmadik generáció az információk rendszerezéséről és értelmezéséről szól. Azért hogy az adatok kereshetőek és számítógépek által feldolgozhatóak legyenek, mind nagyobb szerepet kapnak a dokumentumokhoz társított metaadatok. Már nem csak az a cél, hogy a kereső szavaknak megfelelő dokumentumot találjunk, hanem, hogy az minőségi jegyeiben is illeszkedjen kívánalmainkhoz. Legyen aktuális (frissítési gyakoriság), népszerű (elfogadott, mértékadó stb.), kereszthivatkozások révén kontextusba ágyazott, tehát nyújtson hatékony segítséget, tartalmazzon a kereső számára releváns információkat.

Egyelőre azonban épp a szemantika hiánya figyelhető meg a hagyományos keresőkben. A szöveg alakja alapján válogatnak a keresőrobotok és nem jelentésük/jelentések alapján. Nem képesek például a képi információkat mint lehetséges találatokat megjeleníteni, hiszen azok nem illeszkednek a kereső kifejezésekhez. A képekhez társított jelentés a metaadatok társításán keresztül oldható meg jelenleg, s vezet el a szemantikus web megvalósulása felé. Ezek szabványosításában pedig az RDF nyelv jár az élen.

Más megközelítésben a szemantikus web egyrésztől a különböző forrásból származó adatok integrációjának és kombinációjának közös formátuma, másrésztől azonban egy nyelv, amellyel azt írhatjuk le, hogy adataink hogyan kapcsolódnak a valós világ objektumaihoz. Lehetővé teszi egy embernek vagy egy gépnek (!), hogy adatbázisok végtelen során haladhasson végig, amelyeket a tartalom (jelentés!) köt össze. [5]

De mi a helyzet Magyarországon?

Magyarországon immár felnövekvőben van (azaz épp nagykorúsága küszöbén áll) egy generáció, amelyik a virtuális teret természetes közegének tartja, önkifejezése szinte korlátlan lehetőségeit látja benne, és eszközeit biztonsággal alkalmazza. Ők a mai tizenévesek. Ők a „digitális bennszülöttek” (digital natives), szemben a digitális bevándorlókkal (digital immigrants). Az őslakók együtt nőttek fel a digitális technológiákkal, bele születtek tulajdonképpen. Általánosságban elmondható, hogy gyakorlatilag olyan arányban és olyan intenzitással használják az új technológiákat, mint ahogy a világ legfejlettebb országainak fiataljai teszik.

A legújabb felmérések [6] azt mutatják, hogy Magyarországon a 14-17 évesek 94 százaléka internethasználó, s szinte minden tizenévesnek van valamilyen kapcsolata a világhálóval. Ez a jövő oktatására nézve azt jelenti, hogy a főiskolai, egyetemi hallgatók nem ritkán magabiztosabban mozognak majd a virtuális térben tanáraiknál. Tanulnunk kell tehát az internet és a web 2.0 világát, hogy a tudás átadásának mind hatékonyabb, sokoldalúan használt eszköze lehessen a kezünkben.

Irodalomjegyzék

- [1] http://hu.wikipedia.org/wiki/Web_2
- [2] <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html>
- [3] <http://nyitottenciklopedia.akti.hu/index.php?title=Kezd%C5%91lap>
- [4] Hoffmann Orsolya: Az E-portfólió és alkalmazása, Budapest, 2007. március 14.
http://www.mce.hu/files/portf_hoffmannvegl.pdf
- [5] http://webbuilder.hu/index.php/Szemantikus_web
- [6] Götz Attila: A magyar tinédzserek már digitális bennszülöttek
<http://index.hu/tech/net/sagv3460/>